

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему «**Психологічні засади самоактуалізації майбутніх психологів
в процесі розвитку професійних здібностей**»

Виконала здобувач вищої освіти
групи ПС 21 м заочного відділення
спеціальність 053 Психологія
ОП Психологія. Практична
психологія
Мардар Анна Романівна

Керівник: д.психол.наук, професор
Ковальова О.В.

Рецензент: д.психол.н., доцент
Інституту спеціальної педагогіки та
психології
НАПН України
Душка А.Л.

Запоріжжя — 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ	
1.1. Дослідження проблеми самоактуалізації особистості у психологічній науці.....	8
1.2. Психологічні особливості самоактуалізації особистості студентів у процесі професійної підготовки.....	17
1.3. Психологічні особливості та процес розвитку професійних здібностей майбутніх психологів.....	20
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	
2.1. Інструментарій та процедура дослідження психологічних особливостей самоактуалізації та професійних здібностей особистості майбутніх психологів.....	25
2.2. Аналіз результатів вивчення взаємозв'язку самоактуалізації та професійних здібностей студентів-психологів.....	32
РОЗДІЛ III. ПСИХОЛОГІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	
3.1. Психологічне стимулювання самоактуалізації особистості майбутніх психологів у навчально-виховному процесі.....	46
3.2. Програма «Психологічне стимулювання самоактуалізації особистості майбутніх психологів».....	47
3.3. Результати впровадження психологічного стимулювання самоактуалізації особистості майбутніх психологів.....	57
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	79

Мардар Анна Романівна

«Психологічні засади самоактуалізації майбутніх психологів в процесі розвитку професійних здібностей»

АНОТАЦІЯ

Актуальність теми роботи обумовлюється тим, що динамічні зміни суспільства, швидкоплинність соціального прогресу викликають необхідність життєвого та професійного самовизначення, постійної роботи молодого покоління над собою, посилення відповідальності за своє майбутнє, за можливість досягнення успіху, за реалізацію свого внутрішнього потенціалу. Однією з важливих рис сучасного розвитку суспільства є швидке збільшення потреби у кадрах, які володіють глибокими знаннями і здатні здійснювати творчий, дослідницький підхід до розв'язання різноманітних теоретичних і практичних завдань. Важливий мотив життя людини – це актуалізація, тобто збереження і розвиток себе, максимальне виявлення кращих якостей власної особистості, закладених у неї від природи.

Практичне значення роботи полягає у розробці та апробації комплексу діагностичних та тренінгових методів дослідження процесу самоактуалізації студентської молоді та його стимулювання як умови розвитку професійних здібностей. Отримані у дослідженні експериментальні дані та їх узагальнення можуть бути використані для вдосконалення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладів при підготовці майбутніх фахівців.

Висновки: Отже, потреба у самоактуалізації є природною потребою, що надає індивідуальному життю людини яскравої спрямованості та глибокого сенсу, зміцнює віру в себе та допомагає встояти серед життєвих негараздів. Тому формування особистості, яка психологічно, морально та практично була б готова активно та творчо включатись в різноманітні сфери життя суспільства – це одне з основних завдань сучасної вищої школи.

Ключові слова: самоактуалізація, саморозвиток, самореалізація, особистісне зростання, загальні здібності, професійні здібності, мотив

Mardar Anna Romanivna

"Psychological bases of self-actualization of future psychologists in the process of development of professional abilities"

SUMMARY

The relevance of the topic is due to the fact that dynamic changes in society, the rapidity of social progress cause the need for life and professional self-determination, constant work of the younger generation on themselves strengthening responsibility for their future, for the possibility of success, for the realization of their inner potential. One of the important features of the modern development of society is the rapid increase in the need for personnel who have deep knowledge and are able to carry out a creative, research approach to solving various theoretical and practical problems. An important motive of a person's life is actualization, that is, preservation and development of oneself, maximum revealing of the best qualities of one's own personality, inherent in it by nature.

The practical significance of the work lies in the development and testing of a set of diagnostic and training methods for studying the process of self-actualization of students and its stimulation as a condition for the development of professional abilities. The experimental data obtained in the study and their generalisation may serve to improve the educational process in higher education institutions in the training of future specialists.

Conclusions: Thus, the need for self-actualization is a natural need that gives the individual life of a person a bright orientation and deep meaning, strengthens self-confidence and helps to withstand the hardships of life. Therefore, the formation of a personality that is psychologically, morally and practically ready to be actively and creatively involved in various spheres of society is one of the main tasks of modern higher education.

Key words: self-actualization, self-development, self-realization, personal growth, general abilities, professional abilities, motive.

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної (дипломної) роботи на тему:

«Психологічні засади самоактуалізації майбутніх психологів в процесі розвитку професійних здібностей»

здобувача вищої освіти Мардар Анни Романівни.

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор кафедри психології Ковальова О.В.

Об'єкт дослідження – самоактуалізація особистості студента.

Предмет дослідження – психологічні особливості процесу самоактуалізації особистості майбутніх психологів в процесі розвитку їх професійних здібностей.

Мета магістерської роботи – теоретичне обґрунтування та експериментальне дослідження процесу самоактуалізації майбутніх психологів в процесі розвитку їх професійних здібностей, розробка та апробація програми стимулювання самоактуалізації майбутніх психологів у навчально-виховному процесі ВНЗ.

Завдання дослідження:

1. Визначити наукові засади дослідження проблеми самоактуалізації особистості.
2. Розкрити психологічні особливості розвитку професійних здібностей майбутніх психологів.
3. Дослідити взаємозв'язок самоактуалізації та професійних здібностей особистості студентів-психологів.
4. Обґрунтувати, розробити та апробувати програму стимулювання самоактуалізації майбутніх психологів у навчально-виховному процесі.

Методи дослідження: аналіз науково-теоретичних джерел з проблеми дослідження, класифікація, систематизація та узагальнення отриманої інформації; спостереження, бесіда, стандартизовані опитувальники, психодіагностичні методики вивчення особистості: «Тест незавершених речень», «Самоактуалізаційний тест» (САТ), «Стратегії самоствердження

особистості», «Діагностика рівня парціальної готовності до професійно-педагогічного саморозвитку» (ППС), «Діагностика емоційного інтелекту», «Самооцінка професійно-педагогічної мотивації», кореляційний аналіз за критерієм Крамера-Уелча.

Емпірична база дослідження: дослідження проводилося на базі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького з майбутніми психологами. Психологи були представлені студентами I-IV курсів спеціальності «Психологія». Всього до експериментальної роботи було залучено 32 студента. Відповідно до поставлених завдань, дослідження проводилося у чотири етапи (теоретичний, констатуючий, формуючий, контрольний).

Наукова новизна і теоретичне значення роботи: здійснено порівняльний аналіз особливостей процесу самоактуалізації майбутніх психологів; експериментально підтверджено теорію самоактуалізації як потреби людини прагнути до максимально повної реалізації свого внутрішнього потенціалу; розширено та уточнено зміст поняття «самоактуалізація особистості майбутнього психолога», виявлено особливості його усвідомлення студентами та рівні готовності до саморозвитку; поглиблено знання про динаміку процесу самоактуалізації особистості студентської молоді у ході професійної підготовки, визначено систему значущих детермінант, а також методи та засоби стимулювання процесу самоактуалізації особистості майбутніх психологів у навчально-виховному процесі ВНЗ.

Практичне значення роботи полягає у розробці та апробації комплексу діагностичних та тренінгових методів дослідження процесу самоактуалізації студентської молоді та його стимулювання як умови розвитку професійних здібностей. Отримані у дослідженні експериментальні дані та їх узагальнення можуть бути використані для вдосконалення навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів при підготовці майбутніх фахівців під час викладання дисциплін «Вікова психологія», «Практикум з вікової психології»,

«Педагогічна психологія», «Психологія профорієнтаційної роботи», «Психологія особистості» та ін.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна (дипломна) робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що нараховує 68 найменувань, містить 12 таблиць, 4 рисунка та 11 додатків. Основний зміст роботи викладений на 70 сторінках (загальний обсяг роботи 131 сторінка).

Дослідження здійснювалось впродовж 2021-2022 років.

За результатами дослідження сформульовані висновки:

Теоретичний аналіз літературних джерел з проблеми самоактуалізації особистості дозволяє стверджувати, що дана проблема залишається недостатньо дослідженою у психологічній науці, особливо в експериментальному плані. Існують дещо відмінні погляди вчених на визначення самого поняття „самоактуалізація”, хоча більшість із них дотримується думки, що самоактуалізація – це позитивні зміни в особистості, реалізація її природного потенціалу.

Дослідженню проблем саморозвитку, самоактуалізації і самореалізації особистості присвячено роботи представників гуманістичної психології – А. Маслоу, Р. Мея, Г. Олпорта, К. Роджерса, В. Франкла та ін. У їх роботах при розгляданні сутності поняття самоактуалізації акцентується увага на реалізації всіх латентних можливостей людини, адекватному сприйнятті оточуючих, ролі несвідомих інстинктів у процесі самоактуалізації. У центрі наукової уваги гуманістичних психологів знаходиться здорова творча особистість, метою якої є самоактуалізація (самореалізація).

У вітчизняній психології самоактуалізація розглядається як проблема становлення особистості. Основними у вивченні процесу розвитку та формування особистості є принципи єдності свідомості і діяльності, розвитку свідомості й особистості у діяльності, детермінізму.

Студенти спеціальності „психологія” мають досить високий рівень самоактуалізації особистості. Респонденти досить вірно описали, якою

повинна бути атмосфера виховання самоактуалізуючої особистості. Більшість студентів-психологів частіше використовують конструктивну стратегію самоствердження. Всі студенти виявляють високий рівень готовності до саморозвитку. Значної різниці в усвідомленні значення, сутності та специфіки процесу самоактуалізації у навчальній та професійній діяльності у студентів контрольної та експериментальної груп не виявлено.

Вивчення динаміки самоактуалізації студентів різних курсів показало, що у студентів-психологів упродовж всього періоду навчання, частіше спостерігається високий і середній рівень за критеріями, що вивчаються. Найбільш значущими складовими самоактуалізації для психологів є самоповага, спонтанність, самоприйняття.

Результати апробації програми стимулювання самоактуалізації особистості майбутніх фахівців у навчально-виховному процесі засвідчили особистісне зростання студентів як загалом, так і за окремими компонентами.

Аналіз результатів контрольного зрізу рівня самоактуалізації опитуваних показав, що після проведення програми стимулювання підвищились середні значення самоактуалізації в експериментальних групах майбутніх психологів на 4,1 бали. Загальні показники самоактуалізації студентів-психологів склали 53,5 бали.

Здійснений нами кореляційний аналіз за критерієм Крамера-Уелча не виявив значущих відмінностей показників самоактуалізації майбутніх фахівців в контрольних групах, але показав статистичну різницю за деякими шкалами самоактуалізації в експериментальних групах.

В експериментальній групі майбутніх психологів найбільші зміни відбулися за сімома шкалами опитувальника САТ на рівні $p \leq 0,05$: «підтримка» ($r=3,48$), «самоприйняття» ($r=2,71$), «пізнавальні потреби» ($r=2,63$), «сензитивність» ($r=2,43$), «самоповага» ($r=2,39$), «гнучкість поведінки» ($r=2,29$), «компетентність у часі» ($r=2,17$). Проведена нами роботи спричинила ряд особистісних змін, що ведуть до самовдосконалення, особистісного розвитку досліджуваних, але тимчасово порушують цілісність їх особистості.

Цей факт вплинув на незначну зміну показників студентів за шкалами «погляд на природу людини», «синергія» та «прийняття агресії».

Проаналізувавши результати контрольного зрізу з визначення особливостей підвищення самоактуалізації за окремими шкалами, було підтверджене головне припущення нашого дослідження про те, що самоактуалізація особистості майбутнього фахівця зумовлена дією внутрішніх і зовнішніх чинників, вплив яких на цей процес опосередковується рівнем соціальної активності суб'єкта.

Рік виконання магістерської роботи – 2022 рік.

Місце виконання: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, кафедра психології.

Имя пользователя:
Анастасія Варениченко

ID проверки:
1013266847

Дата проверки:
10.12.2022 22:03:21 CET

Тип проверки:
Doc vs Internet

Дата отчета:
10.12.2022 22:04:57 CET

ID пользователя:
100007156

Название файла: Магістерська МАРДАР

Количество страниц: 41   Количество слов: 8794   Количество символов: 68863   Размер файла: 119.68 KB   ID файла: 1013025245

32.7% Совпадения

Наибольшее совпадение: 11.8% с Интернет-источником (<https://mydisser.com/ua/avtoref/view/19354.html>)

32.7% Источники из Интернета

69

Страница 43

Поиск совпадений с Библиотекой не производился

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников

